

УДК 338.012

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/190-35>**Кістерський Л.Л.**доктор економічних наук, професор,
Інститут міжнародного ділового співробітництва
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5993-763X>**Гужва І.Ю.**доктор економічних наук,
Державний науково-дослідний інститут інформатизації
та моделювання економіки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6281-5788>**Kistersky Leonid**

Institute for International Business Development

Guzhva Igor

State Research Institute for Informatization and Modeling of Economy

ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Мета статті полягає в обґрунтуванні необхідності повноцінної реалізації інтеграційного потенціалу промислового комплексу України в умовах імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Досвід післявоєнного відновлення успішних країн світу – серед яких Німеччина, Японія, Південна Корея, Малайзія, Таїланд, Сінгапур, Китай – продемонстрував, що одним із головних чинників економічного зростання є вчасне запровадження ефективної державної промислової політики, де ключову роль відіграє експортоорієнтована переробна промисловість. Аналіз робіт провідних фахівців дозволив дійти висновку, що для розвитку переробної промисловості Україна має використовувати широкий набір інструментів. Важливим для просування українського експорту більш технологічної продукції є також укладання Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислової продукції («промисловий безвіз»), яка передбачає взаємне визнання оцінки відповідності продукції між ЄС та Україною.

Ключові слова: європейська інтеграція, промислова політика, експортоорієнтована переробна промисловість, зовнішньоторговельна політика, Угода про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів.

INTEGRATION POTENTIAL OF THE INDUSTRIAL COMPLEX OF UKRAINE

The objective of the study is to justify the need to unlock the integration potential of the industrial complex of Ukraine in the context of the implementation of the Association Agreement between Ukraine and the European Union. The industry of Ukraine is in a state of crisis. Since its independence the country has neither elaborated, nor implemented the necessary industrial strategy on the national level with the goal of intensifying capital investment in the diversification of production and promoting high-tech exports. During the transformation period a long-term trend of deindustrialization of the national economy has been observed in Ukraine, caused by the degradation of its industrial complex, as a result of which the state fell into the group of Third World countries and, finding itself in a raw material trap, secured for itself the role of a supplier of low-value-added goods. The experience of the post-war recovery of successful countries of the world (e.g. Germany, Japan, South Korea, Malaysia, Thailand, Singapore, China) demonstrated that one of the main factors of economic growth is the timely introduction of an effective state industrial policy, where a key role is played by the export-oriented processing industry. In the conditions of the Fourth Industrial Revolution, when at the global level more than 80 countries, which account for 90% of the world GDP, are increasing attention to the improvement of state industrial strategies and state industrial policies, in which they recognize the growing need for state intervention and support of industries that are critical for the national economy, Ukraine must confront the problem of increasing the effectiveness of state regulation of industrial development in order to fulfill its integration potential. A long-term strategy for the development of industry in the form of a normative document with a focus on structural development, activation of the domestic market with stable domestic demand will contribute to reducing dependence on exports and will have a positive impact on the national economy, providing jobs for citizens, additional taxes to the budget, creating added value within the country. In such a strategy, fundamental and sectoral science should occupy a prominent place for the development of Industry 4.0 technologies, which will contribute to both the formation of the national value-added chains and balanced exports thanks to the revival of export-oriented processing industry. The analysis of experts' research results allowed to come to the conclusion that Ukraine should focus on a wide variety of instruments, e.g. war risk insurance; access to "long and cheap" money; significant simplification of connection to networks; incentives to create recycling, such as offsetting a share of capital investment through taxes or industrial parks; stimulation of domestic demand for local goods through public procurement or through government programs; stimulating the export of finished products through the Export Credit Agency, trade diplomacy, exhibition activities, etc.; modification of the tariff and customs policy to reduce the price of import of raw materials, components and some types of equipment for production with a simultaneous restriction on the export of raw materials. At the same time the share of the processing industry in the structure of the GDP of Ukraine in 2021 was about 10%, which is a critically small indicator, while in neighboring countries, like Poland, Slovakia, Turkey, this indicator is twice as high – about 20%. It should be noted that the share of the processing industry in the structure of GDP is correlated with the level of poverty in the country. Ukraine's GDP per capita at purchasing power parity is about 14000 USD, while in the neighboring countries, this indicator is about 35000 USD, and they have achieved this level of industrial development precisely as the result of using the stimulating tools: industrial parks, development banks, export credit agencies, institutional incentives for the processing industry. One more key tool for the promotion of Ukrainian exports of more complex technological products

is the conclusion of the Agreement on Conformity Assessment and Acceptance of Industrial Products (AAAA, "industrial visa-free"), which provides for mutual recognition of product conformity assessment between the EU and Ukraine.

Key words: European integration, industrial policy, export-oriented processing industry, foreign trade policy, Agreement on Conformity Assessment and Acceptance of Industrial Products.

JEL Classification: O14, F15

Постановка проблеми. Промисловість України перебуває у кризовому стані. Протягом останніх десятиріч в країні не побудовано системи державної підтримки промислового розвитку, спроможної активізувати капіталовкладення у диверсифікацію виробництва й експорту або принаймні зупинити деградацію і руйнацію вітчизняного індустріального комплексу [1, с. 167]. Оскільки сучасні процеси економічного розвитку, насамперед, у промисловості, набули надзвичайного динамізму і перманентних змін, систематична актуалізація аналітичних висновків щодо ключових тенденцій і чинників впливу є важливим науково-практичним завданням [2, с. 6] у контексті необхідності впровадження державної промислової політики з метою повноцінної реалізації інтеграційного потенціалу України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематиці модернізації української промисловості, її інтеграції до системи світового господарства в умовах імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (ЄС) присвячено низку наукових праць. Наприклад, напрямом та механізмом удосконалення промислової і зовнішньоторговельної політики України з метою реалізації позитивних диверсифікаційних змін у вітчизняному виробництві, експорті та імпорті присвячено роботу Є. Іванова [1]. Л. Збаразька аналізує відповідність основних тенденцій динамічного та структурного розвитку промислового виробництва України світовим та європейським трендам протягом останніх двох десятиліть, дослідниці також вказує на стратегічні напрямки, які мають потрапити у фокус довгострокової державної промислової політики: структурний розвиток, стабільний внутрішній попит, збалансований експорт [2].

В. Нікіфорова висвітлює негативний характер виявлених в її дослідженні факторів і тенденцій розвитку металургійної промисловості України в контексті впливу глобальних галузевих трендів, які призводять до зменшення ролі металургії в економіці через значне відставання України за темпами впровадження новітніх технологій на тлі зростання конкуренції на зовнішньому ринку, відсутності дієвої промислової політики в умовах нерозвиненості внутрішнього металоринку, можливого зменшення попиту на металопродукцію в контексті скорочення чисельності населення і зниження обсягів виробництва металу й пропонує сфокусувати увагу на удосконаленні конкурентного середовища за допомогою розроблення довгострокової стратегії розвитку галузі у вигляді окремого нормативного акта, на активізації внутрішнього ринку, на підтримці органів державної влади у просуванні металургійної продукції на ринки іноземних держав [4]. Перспективи модернізаційних зрушень у промисловості України в процесі євроінтеграції досліджує О. Собкевич [7], проблеми інтеграції України до європейського ринку промислових товарів аналізують І. Сагайдак, Т. Чорна, О. Балагура [10]. Водночас, віддаючи належне ґрунтовним напрацюванням українських вчених, зауважимо, що

потребує подальших наукових пошуків розв'язання проблеми підвищення ефективності державного регулювання промислового розвитку України з метою повноцінної реалізації інтеграційного потенціалу промислового комплексу держави в умовах імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Мета статті полягає в обґрунтуванні необхідності повноцінної реалізації інтеграційного потенціалу промислового комплексу України в умовах імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Виклад основних результатів дослідження. Досвід післявоєнного відновлення всіх успішних країн свідчить, що їхньою головною ставкою була саме експортоорієнтована переробна промисловість. Про це свідчить досвід післявоєнного відновлення Німеччини. Адже План Маршалла, за яким відновлювалася Німеччина, являє собою план реіндустріалізації країни, відродження переробної промисловості. Аналогічним шляхом йшли Японія і Південна Корея, які стали такими, якими ми їх знаємо зараз, саме через політику створення експортоорієнтованої переробної промисловості. І так само це був свідомий вибір їхнього головного союзника – США, які мають в особі цих двох країн у регіоні надійних міцних партнерів. Наприклад, інші партнери США в Азії, такі як Філіппіни або Індонезія, не змогли створити переробну промисловість, залишившись бідними, сировинними аграрними країнами. Відтак, вони мають більше проблем, а їхні громадяни є незрівнянно біднішими, ніж громадяни Японії чи Південної Кореї. Тому абсолютно свідомим вибором економічної моделі України є створення переробної промисловості, що забезпечить робочі місця для громадян, додаткові податки до бюджету, створення доданої вартості всередині країни [3].

На глобальному рівні наразі простежується підвищена увага до промислової політики та посилення ролі держави, особливо в новітніх виробництвах. За даними GMK-Center, більше 80 країн мають формалізовані стратегії промислового розвитку, і саме на них припадає 90% світового ВВП. Навіть ті країни, які раніше пропугували вільне ринкове регулювання, визнають зростаючу необхідність державного втручання та підтримки критично важливих для економіки галузей. Металургія може або підпадати під дію більш загальних нормативних документів щодо розбудови промисловості, або ж мати власну стратегію розвитку [4, с.37]. Окремими прикладами подібних документів у Європі є «Нова індустріальна стратегія Європи» (A New Industrial Strategy for Europe) та «Сталь: забезпечення стійких робочих місць та економічного зростання у Європі» (Steel: Preserving sustainable jobs and growth in Europe), в Індії – «Національна металургійна політика 2017» (National steel policy 2017), у Китаї – «Вироблено в Китаї 2025» (Made in China 2025), у США – «Закон про інфраструктурні інвестиції та робочі місця» (Infrastructure Investment and Jobs Act 2021) [4, с. 37].

В Україні протягом трансформаційного періоду, який охоплює 1990-2019 рр. спостерігалися тенденції

спаду за такими ключовими індикаторами промислового розвитку: промислова додана вартість на душу населення; частка промислової доданої вартості в обсязі ВВП; національна частка промислової доданої вартості у світовому обсязі; частка промислового експорту в загальному обсязі експорту країни. Це свідчить про довгостроковий тренд деіндустріалізації національної економіки внаслідок деградації її промислового сектору [2, с. 13]. Упродовж передкризового періоду (2000-2007 рр.) динаміка у промисловості України загалом та в її обробному секторі зокрема була позитивною при значних коливаннях за роками – у межах 3,1–15,8% та 3,0–18,2% відповідно. Найнижчі індекси промислової продукції спостерігалися у період світової кризи 2008–2009 рр. Тільки за ці два роки вітчизняна промисловість у цілому скоротила обсяги виробництва майже на 27%, а переробна – на третину (32,1%) [2, с. 6].

У табл.1 подано динаміку індексу виробництва промислової продукції протягом 2010-2022 років. Індекс промислового виробництва (індекс виробництва промислової продукції, або індекс промислової продукції) – відносний показник динаміки обсягу промислового виробництва, що показує його підйом або спад. Індекс промислового виробництва визначається у вигляді відношення поточного обсягу виробництва (в грошовому вираженні) до обсягу промислового виробництва в попередньому періоді. Методологія розрахунку індексу базується на використанні даних про динаміку виробництва видів продукції за встановленим постійним набором товарів-представників – найважливіших видів промислової продукції (близько 1000 позицій) [5].

Навіть у 2019 р. обсяги вітчизняного промислового виробництва становили 77,1% від рівня 2012 року. Згідно з результатами попередніх досліджень, серед проаналізованих галузей переробної промисловості зростання обсягів виробництва протягом 2012–2018 рр. зафіксовано лише у деревообробній (25,9%) та автомобілебудівній (13,9%) промисловості. Стосовно деревообробки, то тенденції в галузі свідчать про позитивний вплив державної політики щодо захисту національних економічних інтересів і навколишнього середовища, що втілювалась у запровадженні в 2015 р. тимчасового мораторію на експорт необроблених лісоматеріалів. Поряд з цим слід зазначити, що зростання галузі забезпечене насамперед за рахунок технологічно простіших видів обробки деревини (стругання, розпилювання, розколювання), а не виготовлення більш складних виробів (фанера, ДВП, ДСП тощо), що може бути пояснено невдачею з прийняттям закону про ринок деревини. Автомобілебудівна галузь України офіційно зростала винятково за рахунок стрімкого нарощення виробництва комплектуючих для транспортних засобів. Обсяги вітчизняного виробництва власне легкових та вантажних автомобілів у 2012–2018 рр. впали на 77,7% [6, с. 22].

Частка переробної промисловості в структурі ВВП України 2021 року становила близько 10%, що є критично малим показником. А у сусідніх країнах, таких як Польща, Словаччина, Туреччина, цей показник удвічі більший – близько 20%. Частка переробної промисловості в структурі ВВП має пряму кореляцію із рівнем бідності в країні. У нас ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності становить близько 14 тисяч доларів. У сусідніх країнах цей показник близько 35 тисяч доларів. Досягли вони такого рівня розвитку промисловості саме завдяки стимулюючим інструментам: індустриальні парки, банки розвитку, експортно-кредитні агентства, інституційні стимули для переробної промисловості [3].

Важливим інструментом просування українського експорту більш технологічної продукції є укладання *Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислової продукції (Agreement on Conformity Assessment and Acceptance of Industrial Products, ACAA, «промисловий безвіз»)*, яка передбачає взаємне визнання оцінки відповідності продукції між ЄС та Україною. Угодою про асоціацію визначено, що АСАА пошириться на 27 секторів, здебільшого, машинобудування (спочатку на три – низьковольтне обладнання, електромагнітну сумісність і машини) [7]. Перший віцепрем'єр-міністр - міністр економіки України Юлія Свириденко 01 березня 2023 року зустрілася у Брюсселі з комісаром ЄС з питань внутрішнього ринку Тьеррі Бретонем. На заході обговорювали питання залучення України до промислової політики ЄС. *«Економічне відновлення України полягає у промисловому виробництві. Зокрема, це стосується сталеливарної, хімічної промисловості. Ми хочемо налагодити виробництво та інтегруватись у ланцюжки постачань ЄС. Угоду АСАА, яка спростить торгівлю та митні процедури, необхідно підписати цього року»*, – зазначила Ю. Свириденко. Вона також підкреслила важливість співпраці українських компаній з промисловими компаніями ЄС у післявоєнному відновленні України, починаючи від спільного виробництва будматеріалів і завершуючи залізничною технікою. За результатами зустрічі було вирішено, що у рамках програми «Єдиний ринок» ЄС надасть 1500 грантів українським МСБ для налагодження бізнес-зв'язків з партнерами з ЄС. Також 430 грантів отримають молоді українські підприємці, які хочуть вивчати досвід ведення такого ж бізнесу в ЄС [8].

21 квітня 2023 року на засіданні Кабінету Міністрів України прийнято Постанову, якою уряд вносить зміни до Технічного регламенту щодо обмеження використання деяких небезпечних речовин в електричному та електронному обладнанні. Внесення таких змін до Технічного регламенту усуває технічні бар'єри у торгівлі відповідним обладнанням між Україною та ЄС [9]. Гармонізація Технічного регламенту є однією з умов укладення *Угоди АСАА*. Для українських та іноземних виробників усунення технічних бар'єрів у торгівлі у результаті укладення *Угоди АСАА* надасть можливість

Таблиця 1

Індекс виробництва промислової продукції, 2010–2022 рр.

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
112,2	103,4	94,4	99,0	82,8	98,4	103,1	97,1	95,3	91,7	104,5	97,8	55,3

Джерело: [5]

реалізувати промислову продукцію на території, як України, так і ЄС, на основі взаємного визнання результатів робіт з оцінки відповідності промислової продукції, визначеної Додатком III до Угоди про асоціацію. Це має наблизити Україну до підписання з ЄС одного з різновидів угод про взаємне визнання результатів робіт з оцінки відповідності, а саме «Мінекономіки продовжує працювати над підготовкою до укладення Угоди АСАА в трьох перших секторах промислової продукції (низьковольтне електричне обладнання, електромагнітна сумісність обладнання, машини), що були визначені пріоритетними за участі центральних органів виконавчої влади та інших зацікавлених підприємств, установ та організацій» [9]. Робота щодо підготовки до укладання Угоди АСАА ведеться протягом тривалого часу. На Міжнародному форумі «Промисловий безвіз» (АСАА) у системі відновлення та розвитку економіки України» (13 жовтня 2023 р.) констатовано здійснення низки заходів, зокрема щодо ухвалення базових законів, технічних регламентів на основі актів законодавства ЄС, європейських стандартів, проведення інституційних реформ. У 2022–2023 рр. щодо Угоди АСАА досягнуто вагомих результатів [7].

Підготовку України до підписання Угоди АСАА можна умовно поділити на наступні кроки: *Крок 1:* Україна приводить у відповідність своє законодавство та реформує інфраструктуру контролю якості відповідно до норм та практики ЄС. *Крок 2:* Оціночна місія ЄС здійснює оцінку прогресу, досягнутого Україною, та надає рекомендації щодо досягнення повного узгодження. *Крок 3:* Україна разом з експертами ЄС впроваджує рекомендації для забезпечення повного узгодження. *Кроки 2 і 3 можуть повторюватися до досягнення повного узгодження.* *Крок 4:* ЄС проводить офіційну оцінку та приймає рішення щодо готовності України до підписання Угоди АСАА, яка охоплює певні категорії товарів. *Крок 5:* ЄС та Україна проводять офіційні переговори та укладають Угоду АСАА [10].

Перший етап роботи оціночної місії розпочався в жовтні 2020 року і стосувався відповідності горизонтального та вертикального законодавства України з питань технічного регулювання, стандартизації, метрології, оцінки відповідності, акредитації, ринкового нагляду та захисту прав споживачів актам законодавства ЄС. 20 вересня 2021 року розпочато другу фазу попередньої оціночної місії ЄС щодо готовності інституцій інфраструктури якості України функціонувати за оновленим законодавством на основі європейських норм і правил. Власне процес переговорів щодо АСАА може розпочатися лише після одержання позитивного висновку офіційної місії ЄС, що українська система технічного регулювання у сферах, які має охопити АСАА, ідентична системі ЄС [10].

Утім, в Україні всередині переробної промисловості (особливо в секторі машинобудування) відбуваються принципові деструктивні зміни у виробничо-експортному потенціалі. Якщо у докризовий 2012 р. головною статтею виробництва й експорту вітчизняного автомобілебудування були власне готові автомобілі, то тепер – це комплекти проводів для свічок запалювання в транспортних засобах. У вагонобудуванні головна спеціалізація змінилась з готових вагонів на колісні пари для візків залізничних вагонів. У сфері сільськогосподарського машинобудування – з тракто-

рів на різноманітні навісні механізми для тракторів. В авіакосмічній галузі – літакаів та космічних апаратів на двигуни до них. Виняток становить суднобудівна галузь, де основною продукцією виробництва й експорту залишаються вантажні та вантажно-пасажирські судна. Також слід зазначити, що далеко не всі галузі переробної промисловості змогли переорієнтуватися на ринки країн ЄС та ЄАВТ навіть в умовах набуття чинності Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [6, с. 22].

З урахуванням світових тенденцій розвитку металургії та проблем у її діяльності в Україні покращенню конкурентного середовища сприятиме: 1) розроблення довгострокової стратегії розвитку галузі у вигляді нормативного документа (надасть чіткі цілі, завдання, принципи, пріоритети, напрями та строки розбудови металургійного виробництва з визначенням учасників і відповідальних сторін); 2) активізація внутрішнього металоринку (дозволить знизити залежність від експорту та негативного впливу зарубіжних протекціоністських заходів, матиме позитивне значення для національного господарства в результаті збереження значної ролі металургії в економіці та промисловості країни, критичної необхідності розвитку металоспоживаючих галузей); 3) розвиток фундаментальної та галузевої науки для розроблення передових технологій Індустрії 4.0 (дозволить активізувати та підвищити ефективність упровадження ресурсозберігаючих і природоохоронних технологій, зокрема технологій альтернативної енергетики); 4) підтримка органів державної влади у просуванні металургійної продукції на ринки іноземних держав (дозволить легше інтегруватися до глобальних ланцюжків створення вартості та створить умови для розширення експорту) [4, с. 46].

Разом із цим важливо підкреслити, що Україна має запаси *титанової сировини* обсягом 20% світових ресурсів. За колишнього СРСР існував повний замкнутий цикл титанової промисловості. У спадок від СРСР Україна отримала Іршанський і Вільногірський гірничо-збагачувальні комбінати, Запорізький титаномагнієвий завод, «Сумихімпром», «Кримський титан» (перебуває на анексованій території АРК). Стратегічним завданням для України є налагодження замкнутого циклу виробництва титану, а в перспективі – готової продукції з нього. У цьому контексті є можливості модернізувати титанову промисловість на ресурсній базі ТОВ «Запорізький титано-магнієвий комбінат (ЗТМК), який є єдиним в Європі виробником губчастого титану, а також АТ «Об'єднана гірничо-хімічна компанія» (ОГХК). Фонд державного майна України в поточному році оголосив приватизацію зазначених підприємств. Тому до потенційного інвестора варто висунути вимоги щодо впровадження нових технологій, залучення інвестицій, створення повного циклу виробництва титану [7].

Беручи до уваги вищезазначене, необхідно погодитися із В.А.Нікіфоровою стосовно того, що наявність сировини залишається у фокусі уваги металовиробників, і значна кількість країн, особливо тих, які не мають достатніх покладів мінеральних ресурсів, прагне забезпечити рівні умови з конкурентами (єдиного «ігрового поля») у питаннях доступу до ресурсів, зокрема за допомогою модернізації інструментів торговельного захисту. Проте сама по собі сировина також не озна-

чає ефективного розвитку галузі в довгостроковій перспективі. Показовим у цьому контексті є приклад України, яка, маючи значні поклади залізної руди, при найменших проблемах на зовнішньому металоринку або в самій галузі протягом усього періоду незалежності одразу переорієнтувалася на експорт сировини без урахування її необхідності в майбутньому та напів-фабрикатів із найнижчим ступенем обробки. Подібна ситуація спостерігалася у 1990-х роках і на постійній основі після кризи 2008–2009 рр., яку вітчизняна металургія до кінця не пододала. При цьому піковими були 2015 (початок воєнних дій на Донбасі) та 2020 рр. (негативний вплив пандемії COVID-19). Одноразово переорієнтацію на експорт сировини можна було б розглядати як необхідність для короткострокової підтримки галузі в критичній ситуації, однак зловживання заходом призводить лише до втрати невідновлюваних ресурсів і закріплення ролі постачальника продукції з низьким ступенем переробки. З урахуванням негативних тенденцій розвитку галузі можна припустити, що вивезення сировини з країни триватиме [4].

Варто погодитися також із Заступником Голови Комітету Верховної Ради України з питань економічного розвитку Д.Д. Кисилевським, який наголошує на тому, що для розвитку переробної промисловості Україна не повинна винаходити велосипед. Достатньо подивитись, які саме інструменти використовували інші розвинені країни, щоб досягти високих показників економічного розвитку в Україні. Загалом перелік цих інструментів такий: страхування воєнних ризиків; доступ до довгих і дешевих грошей; значне спрощення підключення до мереж; стимули для створення переробки, такі як компенсація частки капітальних інвестицій через податки або індустріальні парки; стимулювання внутрішнього попиту на місцеві товари через публічні закупівлі або через державні програми; стимулювання експорту готової продукції через Експортно-кредитне агентство, торговельну дипломатію, виставкову діяльність та інше; модифікація тарифно-митної політики для здешевлення імпорту сировини, комплектуємих і деяких видів обладнання для виробництва із одночасним обмеженням експорту сировини.

Останній пункт означає, що завданням держави має стати така ситуація, коли з України було б менш вигідно експортувати сировину, аніж товари переробки, з одного боку. З іншого боку, має бути вигідно імпортувати сировину в Україну, і особливо ту, яка у нас не виробляється. Також мають бути зняті будь-які обмеження на імпорт комплектуємих, які в Україні не виробляються, і на основне виробниче обладнання, яке у нас не виробляється [3]. Якщо весь цей набір інструментів буде реалізований в Україні, то кожен із виробників зможе обрати з цього «інвестиційного меню» ті інструменти, які відповідають саме його типу бізнесу.

Результатом здійснення правильної промислової політики має стати розвинена переробна промисловість, що сприяє створенню доданої вартості. Тому реалізація політики її розвитку в Україні матиме своїм результатом значне зростання українського ВВП. Бенч-

марком по частці переробної промисловості у ВВП, який визначає ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку), є 20–25%. Тобто, на їхню думку, саме така частка має бути у ВВП нормальної економічно розвиненої країни. Україна зараз має 10% і в умовах війни вона, на жаль, стрімко скорочується. Завдання, яке має поставити перед собою українська держава, – це впродовж десяти років вийти на показник 20-відсоткової частки переробної промисловості у ВВП. Це є економічно обґрунтованим і цілком реалістичним таргетом. Так, у 2007 році частка переробної промисловості у ВВП України становила близько 18%. Аналогічно з експортом, у 2007 році ми мали частку переробної промисловості в експорті трохи більше 70%. Зараз ми «з'їхали» на рівень близько 37%. І завдання, яке має бути вирішене протягом найближчих десяти років, – це нарощування частки переробної промисловості в експорті до рівня більш як 75%. І от саме це – зростання рівня переробної промисловості в структурі ВВП та експорті до стандартів ОЕСР – стане реальною економічною євроінтеграцією України [3]. Також принципово слід відзначити, що наявність економіко-правових обґрунтувань рішень у міжнародній торгівлі є вкрай важливим на всіх етапах консультацій, переговорів та вирішення суперечок із торговельними партнерами. Насамкінець рішення у зовнішній торгівлі зазвичай це похідна загальнодержавної політики розвитку економіки країни в цілому.

Висновки. Протягом трансформаційного періоду в Україні спостерігався довгостроковий тренд деіндустріалізації національної економіки, спричинений деградацією її промислового комплексу, внаслідок чого держава потрапила до групи країн Третього світу та, опинившись у сировинній пастці, закріпила за собою роль постачальника продукції з низьким ступенем переробки.

Однак в умовах Четвертої промислової революції, коли на глобальному рівні понад 80 країн, на які припадає 90% світового ВВП, підвищують увагу до вдосконалення державних індустріальних стратегій та державних промислових політик, де визнають зростаючу необхідність державного втручання та підтримки критично важливих для національної економіки галузей, Україна має вирішити проблему підвищення ефективності державного регулювання промислового розвитку з метою повноцінної реалізації інтеграційного потенціалу. Довгострокова стратегія розвитку промисловості у вигляді нормативного документа з фокусуванням на структурному розвитку, активізації внутрішнього ринку при стабільному внутрішньому попиті сприятиме зниженню залежності від експорту й матиме позитивне значення для національного господарства, забезпечуючи робочі місця для громадян, додаткові податки до бюджету, створення доданої вартості всередині країни. У такій стратегії чільне місце має посідати фундаментальна та галузева наука для розроблення технологій Індустрії 4.0, що сприятиме як формуванню національних ланцюгів доданої вартості, так і збалансованому експорту завдяки відродженню експортоорієнтованої переробної промисловості.

Список використаних джерел:

1. Іванов Є.І. Диверсифікація зовнішньої торгівлі та економічне зростання. Київ : Видавничий дім "Кондор". 2021. 280 с.
2. Збаразька Л.О. Промисловість України у світовому "ландшафті": тенденції в контексті завдань довгострокового розвитку. *Економіка промисловості*, 2022. № 2(98). С. 5–24. DOI: <http://doi.org/10.15407/econindustry2022.02.005>
3. Івченко Р. Заступник голови комітету ВРУ з питань економічного розвитку Дмитро Кисилевський: «Завдання держави – за десять років досягти 20% частки переробної промисловості у ВВП». *Дзеркало тижня*. 2022. URL: <https://zn.ua/ukr/macrolevel/zastupnik-holovi-parlamentskoho-komitetu-z-pitan-ekonomichnoho-rozvitku-dmitro-kisilevskij-zavdannja-derzhavi-za-desjat-rokiv-dosjahti-20-vidstokovoji-chastki-pererobnoji-promislovosti-u-vvp.html>
4. Нікіфорова В.А. Довгострокові фактори і тенденції розвитку металургії України. *Економіка промисловості*. 2022. № 1(97). С. 32–60.
5. Індекс промислового виробництва. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/industrial/>
6. Гужва І.Ю., Гончаренко К.О. Промисловість України: сучасні тенденції та фактори розвитку. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2020. № 1. С. 18–24.
7. Собкевич О.В. Перспективи модернізаційних зрушень у промисловості України в процесі євроінтеграції. 14 листопада 2023 року. Національний інститут стратегічних досліджень. 2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/perspektivy-modernizatsiynykh-zrushen-u-promyslovosti-ukrayiny-v-protsehi>
8. Свириденко Ю. Обговорення інтеграції до ЄС у сфері промислового виробництва. 2023. URL: <https://export.gov.ua/news/4498-obgovorennia-integratsii-do-ies-u-sferi-promislovogo-virobnitstva>
9. На шляху до Угоди АСАА. Уряд привів ще один техрегламент у відповідність до норм ЄС. 21.04.2023. Міністерство економіки України. 2023. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=3ad5740c-119c-4113-8a1b-f7673065eb71&title=NaShliakhuDoUgo>
10. Сагайдак І., Чорна Т., & Балагура О. «Промисловий безвіз»: інтеграція України до європейського ринку промислових товарів. *Економіка та суспільство*. 2023. No. (47). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-90>

References:

1. Ivanov E. I. (2021) Dyversyfikatsiya zovnishn'oyi torhivli ta ekonomichne zrostannya [Diversification of foreign trade and economic growth]. Kyiv, "Condor" Publishing House. 280 p.
2. Zbaraz's'ka, L. O. (2022) Promyslovist' Ukrainy u svitovomu "landshafti": tendentsiyi v konteksti zavdan' dovhoshtorokovoho rozvytku [Ukrainian industry in the world "landscape": trends in the context of long-term development tasks]. *Ekonomika promyslovosti* [Economy of Industry], 2(98), 5–24. DOI: <http://doi.org/10.15407/econindustry2022.02.005>
3. Ivchenko, R. (2022) Zastupnyk holovy komitetu VRU z pytan' ekonomrozvytku Dmytro Kysylev's'kyi: «Zavdannya derzhavy – za desyat' rokiv dosyahti 20% chastky pererobnoyi promyslovosti u VVP» [Deputy Chairman of the VRU Committee on Economic Development, Dmytro Kysilevsky: "The task of the state is to achieve a 20% share of the processing industry in GDP in ten years"]. *Dzerkalo tyzhnya*. Available at: <https://zn.ua/ukr/macrolevel/zastupnik-holovi-parlamentskoho-komitetu-z-pitan-ekonomichnoho-rozvitku-dmitro-kisilevskij-zavdannja-derzhavi-za-desjat-rokiv-dosjahti-20-vidstokovoji-chastki-pererobnoji-promislovosti-u-vvp.html>
4. Nikiforova V. A. (2022) Dovhoshorokovi faktory i tendentsiyi rozvytku metalurhiyi Ukrainy [Long-term factors and trends in the development of metallurgy of Ukraine]. *Ekonomika promyslovosti*, no. 1(97), pp. 32–60.
5. Indeks promyslovoho vyrobnytstva [Index of industrial production]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/industrial/>
6. Guzhva I.Yu., Honcharenko K.O. (2020). Promyslovist' Ukrainy: suchasni tendentsiyi ta faktory rozvytku [Industry of Ukraine: modern trends and development factors.]. *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, no. 1, pp. 18–24.
7. Sobkevich O. V. (2023) Perspektivy modernizatsiynykh zrushen' u promyslovosti Ukrainy v protsehi yevrointehratsiyi [Prospects of modernization shifts in the industry of Ukraine in the process of European integration]. National Institute of Strategic Studies. Available at: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/perspektivy-modernizatsiynykh-zrushen-u-promyslovosti-ukrayiny-v-protsehi>
8. Svyridenko Yu. (2023) Obhovorennia intehratsiyi do ES u sferi promyslovoho vyrobnytstva [Discussion of integration into the EU in the field of industrial production]. Available at <https://export.gov.ua/news/4498-obgovorennia-integratsii-do-ies-u-sferi-promislovogo-virobnitstva>
9. Na shlyakhu do Uhody ASAA (2023) Uryad pryviv shche odyn tekhreghlament u vidpovidnist' do norm ES. 21.04.2023. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy [On the way to the ASAA Agreement: The government brought another technical regulation into compliance with EU norms. 04/21/2023. Ministry of Economy of Ukraine]. Available at <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=3ad5740c-119c-4113-8a1b-f7673065eb71&title=NaShliakhuDoUgo>
10. Sagaidak I., Chorna T., & Balagura O. (2023) «Promyslovyy bezviz»: intehratsiya Ukrainy do yevropeys'koho rynku promyslovykh tovariv. ["Industrial visa-free": Ukraine's integration into the European market for industrial goods]. *Ekonomika ta suspil'stvo*, no. (47). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-90>